

## Ekonomi Alanına Ait Temel Kavramlar ve Tanımlar

1. **İhtiyaç:** İhtiyaç, insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan unsurlardır. Beslenme, barınma, sağlık ve güvenlik gibi temel gereksinimler ihtiyaç kapsamına girer. İhtiyaçlar karşılanmadığında insanların yaşam kalitesi düşer ve yaşamlarını sürdürmeleri zorlaşabilir.
2. **İstek:** İstek, insanların zorunlu olmayan ancak sahip olmak istedikleri ürün ve hizmetlerdir. Örneğin yeni bir telefon almak veya tatile gitmek bir istektir. İstekler kişiden kişiye değişebilir ve genellikle gelir düzeyine bağlı olarak şekillenir.
3. **Kıtlık:** Kıtlık, kaynakların insanların sınırsız ihtiyaç ve isteklerini karşılamaya yetmemesi durumudur. Dünyadaki zaman, para, enerji ve doğal kaynaklar sınırlıdır. Bu nedenle insanlar seçim yapmak ve öncelik belirlemek zorunda kalır.
4. **Kaynak:** Kaynak, üretim yapmak için kullanılan unsurların genel adıdır. Emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimcilik temel üretim kaynakları arasında yer alır. Bir ülkenin ekonomik gücü büyük ölçüde sahip olduğu kaynakların etkin kullanımına bağlıdır.
5. **Fırsat Maliyeti:** Fırsat maliyeti, bir seçim yaparken vazgeçilen en iyi alternatifin değeridir. Örneğin bir öğrenci ders çalışmayı seçerse arkadaşlarıyla dışarı çıkma fırsatından vazgeçmiş olur. Ekonomide her kararın bir fırsat maliyeti vardır.
6. **Üretim:** Üretim, insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla mal ve hizmet ortaya çıkarma sürecidir. Fabrikaların ürün üretmesi veya öğretmenlerin eğitim vermesi üretime örnek gösterilebilir. Üretim ekonomik büyümenin temel unsurlarından biridir.
7. **Tüketim:** Tüketim, insanların ihtiyaç ve isteklerini karşılamak amacıyla mal ve hizmetleri kullanmasıdır. Marketten yiyecek almak veya internet hizmeti kullanmak tüketim örneğidir. Ekonomide üretim kadar tüketim de önemlidir çünkü talebi oluşturur.
8. **Mal:** Mal, fiziksel olarak varlığı olan ekonomik ürünlerdir. Ekmek, bilgisayar ve araba gibi ürünler mala örnek verilebilir. Mallar dayanıklı ve dayanıksız mallar olarak sınıflandırılabilir.
9. **Hizmet:** Hizmet, fiziksel olmayan ancak insan ihtiyaçlarını karşılayan ekonomik faaliyetlerdir. Eğitim, sağlık, ulaşım ve bankacılık hizmet sektörüne örnek gösterilebilir. Günümüzde birçok ülkede hizmet sektörü ekonominin büyük kısmını oluşturmaktadır.
10. **Arz:** Arz, üreticilerin belirli bir fiyat düzeyinde piyasaya sunmak istedikleri mal veya hizmet miktarıdır. Fiyat arttığında üreticiler genellikle daha fazla satış yapmak ister. Bu nedenle arz ile fiyat arasında genellikle doğru yönlü ilişki vardır.
11. **Talep:** Talep, tüketicilerin belirli bir fiyat düzeyinde satın almak istedikleri ürün miktarıdır. Bir ürünün fiyatı düştüğünde talep çoğunlukla artar. Talep; gelir, moda, reklam ve tüketici tercihleri gibi faktörlerden etkilenir.
12. **Denge Fiyatı:** Denge fiyatı, arz ile talebin eşitlendiği fiyat seviyesidir. Bu noktada piyasada ne fazla ürün kalır ne de ürün eksikliği oluşur. Serbest piyasa ekonomisinde fiyatlar genellikle dengeye doğru hareket eder.
13. **Enflasyon:** Enflasyon, genel fiyat seviyesinin sürekli artmasıdır. Enflasyon yükseldiğinde insanların satın alma gücü azalır çünkü aynı para ile daha az ürün alınabilir. Özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde insanların yaşam maliyetleri artar.
14. **Deflasyon:** Deflasyon, genel fiyat seviyesinin sürekli düşmesidir. İlk bakışta olumlu görünse de uzun süreli deflasyon ekonomik durgunluğa yol açabilir. İnsanlar fiyatların daha da düşeceğini düşündüğü için harcamalarını erteleyebilir.
15. **Satın Alma Gücü:** Satın alma gücü, belirli miktardaki paranın satın alabileceği mal ve hizmet miktarını ifade eder. Enflasyon arttığında satın alma gücü düşer. Maaş artışları enflasyonun altında kalırsa insanlar ekonomik olarak zorlanabilir.
16. **Gelir:** Gelir, bireylerin veya kurumların elde ettiği kazançtır. Maaş, kira, faiz ve kâr gelir türleri arasında yer alır. Gelir seviyesi insanların yaşam standartlarını önemli ölçüde etkiler.
17. **Gider:** Gider, mal ve hizmet satın almak için yapılan harcamalardır. Fatura ödemeleri, kira ve ulaşım masrafları gider örneğidir. Gelir ve gider dengesinin sağlanması bütçe yönetimi açısından önemlidir.
18. **Tasarruf:** Tasarruf, gelirin harcanmayan kısmıdır. İnsanlar gelecekteki ihtiyaçları veya yatırımları için tasarruf yapar. Düzenli tasarruf yapmak finansal güvenlik sağlar.
19. **Yatırım:** Yatırım, gelecekte gelir elde etmek amacıyla yapılan harcamadır. Eğitim almak, hisse senedi satın almak veya fabrika kurmak yatırım örneğidir. Yatırımlar ekonomik büyüme açısından büyük önem taşır.
20. **Sermaye:** Sermaye, üretimde kullanılan makine, bina, ekipman ve finansal varlıklardır. İşletmeler üretim yapabilmek için sermayeye ihtiyaç duyar. Sermaye birikimi arttıkça üretim kapasitesi de artabilir.
21. **Emek:** Emek, insanların üretim sürecine fiziksel veya zihinsel katkı sağlamasıdır. İşçiler, öğretmenler, doktorlar ve mühendisler emek faktörünün örnekleridir. Emek ekonomide temel üretim faktörlerinden biridir.
22. **Girişimci:** Girişimci, üretim faktörlerini bir araya getirerek risk alan kişidir. Yeni bir iş kuran insanlar girişimci olarak adlandırılır. Girişimciler yenilik ve ekonomik gelişme açısından önemlidir.

23. Verimlilik: Verimlilik, mevcut kaynaklarla daha fazla üretim yapabilme kapasitesidir. Aynı sürede daha fazla ürün üreten işletmeler daha verimli kabul edilir. Teknolojik gelişmeler verimliliği artırabilir.
24. Maliyet: Maliyet, bir mal veya hizmeti üretmek için yapılan toplam harcamadır. Hammadde, işçilik ve enerji giderleri maliyet unsurları arasında yer alır. Maliyetlerin artması ürün fiyatlarını da etkileyebilir.
25. Kâr: Kâr, gelirlerin giderlerden fazla olması durumudur. İşletmeler faaliyetlerini sürdürebilmek için kâr elde etmeyi amaçlar. Kâr aynı zamanda işletmenin başarısını gösteren önemli göstergelerden biridir.
26. Zarar: Zarar, giderlerin gelirlerden fazla olması durumudur. Sürekli zarar eden işletmeler uzun vadede faaliyetlerini sürdüremeyebilir. Bu nedenle işletmeler maliyet kontrolüne önem verir.
27. Rekabet: Rekabet, işletmelerin müşterileri kazanmak için yarışmasıdır. Rekabet arttığında firmalar daha kaliteli ve uygun fiyatlı ürün sunmaya çalışır. Bu durum tüketiciler için genellikle olumlu sonuç doğurur.
28. Tekel: Tekel, piyasada yalnızca bir satıcının bulunduğu durumdur. Tekel durumunda firma fiyat üzerinde güçlü bir kontrol sağlayabilir. Bu nedenle devletler bazı sektörlerde rekabeti korumaya çalışır.
29. Oligopol: Oligopol, piyasada az sayıda büyük firmanın hakim olduğu piyasa yapısıdır. Otomotiv ve teknoloji sektörlerinde oligopol örnekleri görülebilir. Firmaların kararları birbirlerini doğrudan etkiler.
30. Serbest Piyasa: Serbest piyasa, fiyatların arz ve talebe göre belirlendiği ekonomik sistemdir. Devlet müdahalesi sınırlıdır ve ekonomik kararlar büyük ölçüde piyasaya bırakılır. Kapitalist ekonomilerde serbest piyasa önemli yer tutar.
31. Kamu Malı: Kamu malı, herkesin ortak olarak faydalanabildiği mal ve hizmetlerdir. Sokak aydınlatmaları ve milli savunma kamu malına örnek verilebilir. Bu mallar genellikle devlet tarafından sunulur.
32. Vergi: Vergi, devletin kamu hizmetlerini finanse etmek için topladığı zorunlu ödemedir. Gelir vergisi ve KDV yaygın vergi türlerindendir. Vergiler eğitim, sağlık ve altyapı gibi hizmetlerin finansmanında kullanılır.
33. Bütçe: Bütçe, gelir ve giderlerin planlanmasıdır. Hem bireyler hem de devletler bütçe hazırlar. İyi bir bütçe yönetimi finansal sorunların önlenmesine yardımcı olur.
34. Bütçe Açığı: Bütçe açığı, giderlerin gelirlerden fazla olması durumudur. Devletler bütçe açığını borçlanarak finanse edebilir. Sürekli yüksek açık ekonomik sorunlara yol açabilir.
35. Faiz: Faiz, paranın kullanım bedelidir. Bankadan kredi alan kişiler belirli oranda faiz öder. Faiz oranları yatırım ve tüketim kararlarını etkiler.
36. Kredi: Kredi, geri ödenmek şartıyla alınan borç paradır. İnsanlar ev, araba veya eğitim için kredi kullanabilir. Krediler ekonomide harcamaları artırabilir ancak geri ödeme yükümlülüğü oluşturur.
37. Banka: Banka, tasarruf toplayan ve kredi veren finansal kuruluştur. İnsanlar paralarını bankalarda güvenli şekilde saklayabilir. Bankalar ekonomik sistemin işleyişinde önemli role sahiptir.
38. Döviz: Döviz, yabancı ülke paralarını ifade eder. Dolar ve Euro en yaygın döviz örneklerindendir. Uluslararası ticarete döviz kullanımı büyük önem taşır.
39. Kur: Kur, bir ülke parasının başka bir ülke parası karşısındaki değeridir. Döviz kurlarındaki değişim ithalat ve ihracatı etkiler. Kur artışı ithal ürünlerin fiyatlarını yükseltebilir.
40. İhracat: İhracat, bir ülkenin başka ülkelere mal veya hizmet satmasıdır. İhracat yapan ülkeler döviz geliri elde eder. Güçlü ihracat ekonomik büyümeye katkı sağlayabilir.
41. İthalat: İthalat, başka ülkelere mal veya hizmet satın alınmasıdır. Enerji ve teknoloji ürünlerinde birçok ülke ithalata bağımlıdır. Aşırı ithalat dış ticaret açığını artırabilir.
42. Dış Ticaret Açığı: Dış ticaret açığı, ithalatın ihracattan fazla olmasıdır. Bu durumda ülke dışarıya sattığından daha fazlasını satın alır. Uzun süreli dış ticaret açığı ekonomik kırılganlık yaratabilir.
43. Gayri Safı Yurtiçi Hasıla (GSYH): GSYH, bir ülkede bir yılda üretilen tüm nihai mal ve hizmetlerin toplam değeridir. Bir ülkenin ekonomik büyüklüğünü ölçmek için kullanılır. GSYH artışı genellikle ekonomik büyümenin göstergesi kabul edilir.
44. Kişi Başı Gelir: Kişi başı gelir, toplam milli gelirin nüfusa bölünmesiyle hesaplanır. Ülkelerin yaşam standardını karşılaştırmada kullanılır. Ancak gelir dağılımındaki eşitsizlikleri tam olarak göstermez.
45. İşsizlik: İşsizlik, çalışmak isteyen kişilerin iş bulamaması durumudur. Yüksek işsizlik ekonomik ve sosyal sorunlara yol açabilir. Özellikle genç işsizliği birçok ülkede önemli bir problemdir.

46. Ekonomik Büyüme: Ekonomik büyüme, bir ekonominin üretim kapasitesinin artmasıdır. Büyüme sayesinde gelir ve istihdam artabilir. Ancak sürdürülebilir büyüme için kaynakların verimli kullanılması gerekir.

47. Resesyon: Resesyon, ekonomide durgunluk ve küçülme yaşanmasıdır. Bu dönemlerde işsizlik artabilir ve tüketim azalabilir. Küresel krizler birçok ülkede resesyona neden olabilmektedir.

48. Merkez Bankası: Merkez bankası, bir ülkenin para politikasını yöneten kurumdur. Türkiye’de bu görevi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası yürütmektedir. Faiz oranları ve para arzı gibi araçlarla ekonomiyi etkilemeye çalışır.

49. Para Politikası: Para politikası, ekonomiyi yönlendirmek amacıyla faiz ve para arzı gibi araçların kullanılmasıdır. Merkez bankaları enflasyonu kontrol etmek için para politikası uygular. Faiz artırımını genellikle enflasyonu düşürmeyi amaçlar.

50. Ekonomik Kriz: Ekonomik kriz, ekonomide ciddi daralma ve finansal sorunların ortaya çıktığı dönemdir. Kriz dönemlerinde işsizlik artabilir, şirketler kapanabilir ve gelirler düşebilir. 2008 Küresel Finans Krizi buna önemli bir örnektir.

51. Stagflasyon: Stagflasyon, ekonomide aynı anda hem yüksek enflasyonun hem de ekonomik durgunluğun yaşanması durumudur. Normal şartlarda enflasyon ile durgunluğun birlikte görülmesi beklenmez; bu nedenle stagflasyon ekonomi açısından zor bir süreçtir. Bu dönemde fiyatlar artarken işsizlik de yükselir ve insanların alım gücü ciddi şekilde düşer.

Örnek Olay: Bir ülkede market fiyatları sürekli artıyor ancak fabrikalar üretimi azaltıyor ve insanlar işsiz kalıyorsa stagflasyon ortaya çıkabilir. 1970’li yıllarda yaşanan petrol krizleri birçok ülkede stagflasyona neden olmuştur. Enerji maliyetlerinin yükselmesi hem fiyatları artırmış hem de ekonomik faaliyetleri yavaşlatmıştır.

52. Slumpflasyon: Slumpflasyon, ekonomik küçülme ile birlikte yüksek enflasyonun yaşandığı daha ağır ekonomik kriz durumunu ifade eder. Stagflasyona benzer olsa da slumpflasyonda ekonomik daralma çok daha belirgin ve serttir. Üretim düşer, şirketler kapanabilir ve işsizlik ciddi seviyelere ulaşabilir.

Örnek Olay: Bir ülkede ekonomik büyüme uzun süre negatif seyrediyor, fabrikalar üretimi azaltıyor ve aynı zamanda temel ürün fiyatları hızla yükseliyorsa slumpflasyon görülebilir. Böyle dönemlerde hem tüketiciler hem de işletmeler ciddi ekonomik baskı altında kalır. Devletler bu süreçte hem enflasyonla mücadele etmek hem de ekonomiyi canlandırmak zorunda olduğu için politika üretmekte zorlanabilir.

## **Finans Alanına Ait Temel Kavramlar ve Tanımlar**

1. Finans: Finans, para ve diğer ekonomik kaynakların yönetimiyle ilgilenen alandır. İnsanların, şirketlerin ve devletlerin gelirlerini nasıl kullanacağına odaklanır. Finansın temel amacı kaynakların etkin ve verimli biçimde kullanılmasını sağlamaktır.

2. Finansal Okuryazarlık: Finansal okuryazarlık, bireylerin para yönetimi konusunda bilgi sahibi olmasıdır. Bütçe hazırlama, tasarruf yapma ve yatırım kararları alma bu kapsamda değerlendirilir. Finansal okuryazarlığı yüksek bireyler ekonomik kararlarını daha bilinçli verir.

3. Bütçe: Bütçe, gelir ve giderlerin planlanmasıdır. Bireyler, aileler ve işletmeler bütçe hazırlayarak mali durumlarını kontrol altında tutabilir. İyi hazırlanmış bir bütçe gereksiz harcamaları azaltır.

4. Tasarruf: Tasarruf, elde edilen gelirin harcanmayan kısmıdır. İnsanlar gelecekteki ihtiyaçlarını karşılamak için tasarruf yapar. Düzenli tasarruf finansal güvenlik sağlar.

5. Yatırım: Yatırım, gelecekte kazanç elde etmek amacıyla yapılan harcamadır. Hisse senedi almak veya bir iş kurmak yatırım örneğidir. Yatırımlar risk içerir ancak getiri sağlama potansiyeline sahiptir.

6. Risk: Risk, finansal kayıp yaşama ihtimalidir. Her yatırım belirli düzeyde risk taşır. Yüksek getiri beklentisi genellikle daha yüksek risk anlamına gelir.

7. Getiri: Getiri, yapılan yatırım sonucunda elde edilen kazançtır. Bu kazanç faiz, temettü veya değer artışı şeklinde olabilir. Yatırımcılar genellikle en yüksek getiriyi hedefler.

8. Faiz: Faiz, paranın kullanım bedelidir. Bankadan kredi alan kişiler faiz öderken mevduat sahipleri faiz geliri elde eder. Faiz oranları ekonomide tüketim ve yatırım kararlarını etkiler.

9. Basit Faiz: Basit faiz, yalnızca ana para üzerinden hesaplanan faiz türüdür. Her dönemde aynı miktarda faiz oluşur. Kısa vadeli işlemlerde sıkça kullanılır.

10. Bileşik Faiz: Bileşik faiz, faiz gelirin de yeniden faiz kazandığı sistemdir. Bu nedenle zaman içinde yatırım tutarı daha hızlı büyür. Uzun vadeli yatırımlarda büyük avantaj sağlayabilir.

11. Anapara: Anapara, yatırım yapılan veya borç alınan ilk para miktarıdır. Faiz hesaplamaları çoğunlukla anapara üzerinden yapılır. Kredilerde geri ödemenin temel kısmını oluşturur.

12. Likidite: Likidite, bir varlığın hızlı şekilde nakde çevrilebilme kolaylığıdır. Nakit para en likit varlıktır. Gayrimenkuller ise genellikle daha düşük likiditeye sahiptir.

13. Nakit Akışı: Nakit akışı, işletmeye giren ve çıkan para hareketlerini ifade eder. Pozitif nakit akışı işletmenin mali açıdan güçlü olduğunu gösterebilir. Negatif nakit akışı ise finansal sorunlara yol açabilir.
14. Varlık: Varlık, ekonomik değeri olan her türlü unsurun genel adıdır. Nakit, bina, araç ve hisse senetleri varlık örnekleridir. İşletmelerin sahip olduğu varlıklar bilançoda gösterilir.
15. Borç: Borç, geri ödenmek üzere alınan para veya yükümlülüktür. İşletmeler yatırımlarını finanse etmek için borçlanabilir. Aşırı borçlanma finansal risk oluşturabilir.
16. Özsermaye: Özsermaye, işletme sahiplerinin şirketteki haklarını ifade eder. Şirket varlıklarından borçlar çıkarıldığında kalan değer özsermayedir. Güçlü özsermaye yapısı finansal dayanıklılığı artırır.
17. Kredi: Kredi, bankalar veya finans kuruluşları tarafından verilen borç paradır. Krediler belirli bir süre sonunda faizle geri ödenir. Konut, taşıt ve ihtiyaç kredileri yaygın kredi türleridir.
18. Mevduat: Mevduat, kişilerin bankalara yatırdığı paralardır. Bankalar bu paralara faiz ödeyebilir. Mevduatlar finansal sistemin önemli kaynaklarından biridir.
19. Banka: Banka, tasarruf toplayan ve kredi sağlayan finansal kurumdur. Aynı zamanda ödeme sistemlerini yürütür ve finansal aracılık yapar. Ekonomik sistemin temel yapı taşlarından biridir.
20. Sigorta: Sigorta, olası risklere karşı maddi güvence sağlayan sistemdir. İnsanlar sağlık, araç veya ev sigortası yaptırabilir. Sigorta riskin paylaşılmasını sağlar.
21. Poliçe: Poliçe, sigorta sözleşmesini gösteren resmi belgedir. Poliçede teminat kapsamı ve şartlar yer alır. Tarafların hak ve yükümlülüklerini belirler.
22. Prim: Prim, sigorta hizmeti karşılığında ödenen ücrettir. Prim miktarı risk düzeyine göre değişebilir. Yüksek riskli durumlarda primler artabilir.
23. Hisse Senedi: Hisse senedi, bir şirketin ortaklık payını temsil eden menkul kıymettir. Hisse alan kişiler şirketin ortağı olur. Şirket kâr ederse yatırımcılar kazanç sağlayabilir.
24. Tahvil: Tahvil, devletin veya şirketlerin borçlanmak amacıyla çıkardığı menkul kıymettir. Tahvil alan yatırımcı belirli süre sonunda faiz getirisi elde eder. Genellikle hisse senedine göre daha düşük risklidir.
25. Bono: Bono, kısa vadeli borçlanma aracıdır. Devlet veya şirketler finansman sağlamak amacıyla bono ihraç edebilir. Vadesi genellikle bir yıldan kısadır.
26. Temettü: Temettü, şirketlerin elde ettiği kârın ortaklara dağıtılan kısmıdır. Hisse senedi yatırımcıları temettü geliri elde edebilir. Düzenli temettü ödeyen şirketler yatırımcılar için cazip olabilir.
27. Portföy: Portföy, bir yatırımcının sahip olduğu tüm yatırım araçlarının toplamıdır. Hisse senedi, tahvil ve altın aynı portföy içinde bulunabilir. Çeşitlendirilmiş portföy riski azaltabilir.
28. Portföy Çeşitlendirmesi: Portföy çeşitlendirmesi, yatırımların farklı araçlara dağıtılmasıdır. Böylece tek bir yatırımın zararından korunmak mümkün olabilir. “Tüm yumurtaları aynı sepete koymamak” anlayışına dayanır.
29. Borsa: Borsa, menkul kıymetlerin alınıp satıldığı organize piyasadır. Türkiye’de bu işlemler Borsa İstanbul bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Borsa şirketlerin finansman sağlamasına yardımcı olur.
30. Endeks: Endeks, belirli hisse senetlerinin genel performansını gösteren göstergedir. Yatırımcılar piyasanın yönünü anlamak için endeksleri takip eder. BIST 100 buna örnek verilebilir.
31. Aracı Kurum: Aracı kurumlar, yatırımcıların borsada işlem yapmasına aracılık eden finansal kuruluşlardır. Hisse senedi alım satım işlemleri bu kurumlar üzerinden yapılır. Ayrıca yatırım danışmanlığı hizmeti de verebilirler.
32. Fon: Fon, birçok yatırımcının parasının bir havuzda toplanarak profesyonel şekilde yönetilmesidir. Fon yöneticileri farklı yatırım araçlarına yatırım yapar. Küçük yatırımcılar için kolaylık sağlar.
33. Yatırım Fonu: Yatırım fonu, profesyonel yöneticiler tarafından yönetilen yatırım aracıdır. Hisse senedi, tahvil veya altın gibi farklı alanlara yatırım yapabilir. Riskin dağıtılmasına yardımcı olur.
34. Emeklilik Fonu: Emeklilik fonu, bireylerin emeklilik dönemleri için birikim yapmasını sağlayan fondur. Düzenli katkı payı ödemesiyle büyür. Uzun vadeli yatırım araçları arasında yer alır.
35. Döviz: Döviz, yabancı ülke paralarını ifade eder. Dolar ve Euro en yaygın döviz türlerindendir. Döviz piyasaları küresel finans sisteminde önemli rol oynar.

36. Kur Riski: Kur riski, döviz kurlarındaki değişim nedeniyle oluşabilecek zarardır. İthalat yapan şirketler kur artışından olumsuz etkilenebilir. Uluslararası ticaret yapan işletmeler için önemli bir risk türüdür.
37. Enflasyon: Enflasyon, fiyatlar genel seviyesinin sürekli yükselmesidir. Enflasyon arttığında paranın değeri düşer. Bu durum yatırım kararlarını da etkiler.
38. Reel Getiri: Reel getiri, enflasyondan arındırılmış gerçek kazançtır. Nominal getiri yüksek olsa bile enflasyon daha yüksekse yatırımcı zarar etmiş olabilir. Bu nedenle yatırım değerlendirmelerinde reel getiri önemlidir.
39. Finansal Piyasa: Finansal piyasa, fon arz edenlerle fon talep edenlerin buluştuğu piyasadır. Bankalar, borsalar ve döviz piyasaları finansal piyasalara örnektir. Bu piyasalar ekonomik faaliyetlerin finansmanını sağlar.
40. Para Piyasası: Para piyasası, kısa vadeli fonların işlem gördüğü piyasadır. Vadesi genellikle bir yıldan kısa araçlar kullanılır. Likidite yönetimi açısından önemlidir.
41. Sermaye Piyasası: Sermaye piyasası, uzun vadeli fonların işlem gördüğü piyasadır. Hisse senetleri ve tahviller bu piyasada işlem görür. Yatırımların finansmanında önemli rol oynar.
42. Finansal Kriz: Finansal kriz, finans sisteminde ciddi bozulmaların yaşandığı dönemdir. Banka iflasları ve piyasa çöküşleri görülebilir. Krizler ekonomik küçülmeye neden olabilir.
43. Kaldıraç: Kaldıraç, borç kullanarak yatırım büyüklüğünü artırma yöntemidir. Kâr potansiyelini artırırken riski de yükseltir. Finansal piyasalarda dikkatli kullanılmalıdır.
44. Temerrüt: Temerrüt, borcun zamanında ödenememesi durumudur. Şirketler veya devletler temerrüde düşebilir. Bu durum yatırımcı güvenini azaltabilir.
45. Derecelendirme: Derecelendirme, şirketlerin veya ülkelerin kredi riskinin değerlendirilmesidir. Kredi notu yüksek olanlar daha güvenilir kabul edilir. Uluslararası kuruluşlar bu değerlendirmeleri yapar.
46. Finansal Teknoloji (FinTech): FinTech, finans hizmetlerinin teknolojiyle sunulmasını ifade eder. Mobil bankacılık ve dijital ödeme sistemleri buna örnektir. FinTech uygulamaları finans sektörünü hızlı şekilde dönüştürmektedir.
47. Dijital Cüzdan: Dijital cüzdan, elektronik ortamda ödeme yapmayı sağlayan uygulamadır. Kullanıcılar kart bilgilerini sisteme tanımlayarak hızlı ödeme yapabilir. Temassız ödeme sistemleriyle yaygınlaşmıştır.
48. Kripto Para: Kripto para, dijital ve şifrelenmiş para birimidir. Bitcoin en bilinen örneklerden biridir. Yüksek fiyat dalgalanmaları nedeniyle riskli yatırım araçları arasında görülür.
49. Blockchain: Blockchain, işlemlerin güvenli şekilde kaydedildiği dağıtık kayıt teknolojisidir. Kripto para sistemlerinin temel altyapısını oluşturur. Şeffaflık ve güvenlik sağlaması nedeniyle farklı sektörlerde de kullanılmaktadır.
50. Finansal Planlama: Finansal planlama, bireylerin veya kurumların gelecekteki mali hedeflerini belirleyip buna uygun strateji oluşturmasıdır. Gelir, gider, yatırım ve risk yönetimi bu sürecin parçasıdır. Etkili finansal planlama ekonomik güvenlik sağlar.

#### **Gündelik Finans ve Ekonomi Gündeminde Sık Geçen Ek Kavramlar**

1. Cari Açık: Cari açık, bir ülkenin yurt dışından aldığı mal ve hizmetlerin sattıklarından fazla olması durumudur. Bu durum ülkenin dışarıya daha fazla döviz ödediğini gösterir. Sürekli yüksek cari açık, döviz ihtiyacını artırabilir ve ekonomik kırılganlığa yol açabilir.
2. Cari Fazla: Cari fazla, bir ülkenin ihracat ve hizmet gelirlerinin ithalat giderlerinden fazla olmasıdır. Bu durum ülkeye döviz girişinin arttığını gösterir. Cari fazla veren ülkeler dış finansmana daha az ihtiyaç duyar.
3. Rezerv: Rezerv, merkez bankalarının elinde tuttuğu altın ve döviz varlıklarıdır. Rezervler ekonomik kriz dönemlerinde güven unsuru olarak görülür. Güçlü rezervler döviz piyasasında istikrar sağlamaya yardımcı olabilir.
4. Swap: Swap, iki tarafın belirli süreyle para veya faiz değişimi yapmasıdır. Merkez bankaları döviz ihtiyacını karşılamak için swap anlaşmaları yapabilir. Finans haberlerinde “swap hariç rezerv” ifadesi sıkça kullanılmaktadır.
5. CDS (Kredi Risk Primi): CDS, bir ülkenin veya şirketin borcunu ödeyememe riskini gösteren göstergedir. CDS yükseldiğinde yatırımcılar o ülkeyi daha riskli görmeye başlar. Özellikle uluslararası yatırımcılar CDS verilerini yakından takip eder.
6. Devalüasyon: Devalüasyon, bir ülke parasının değerinin resmi olarak düşürülmesidir. Genellikle sabit kur sistemlerinde uygulanır. Devalüasyon ihracatı artırabilir ancak ithal ürünleri pahalı hale getirir.
7. Revalüasyon: Revalüasyon, bir ülke parasının değerinin resmi olarak artırılmasıdır. Bu durumda ithalat ucuzlayabilir. Ancak ihracat yapan firmalar rekabet açısından zorlanabilir.

8. Kur Şoku: Kur şoku, döviz kurlarında kısa sürede yaşanan sert artış veya düşüştür. Bu durum özellikle ithalata bağımlı ekonomileri olumsuz etkileyebilir. Kur şokları enflasyon üzerinde baskı oluşturabilir.
9. Dolarizasyon: Dolarizasyon, insanların yerel para yerine yabancı para kullanmayı tercih etmesidir. Güvensizlik ve yüksek enflasyon dönemlerinde artabilir. Ekonomide yerel para kullanımını azaltabilir.
10. Dedolarizasyon: Dedolarizasyon, ekonomide yabancı para kullanımını azaltma sürecidir. Devletler yerel para kullanımını artırmak için politikalar geliştirebilir. Bu süreç finansal bağımsızlık açısından önemli görülmektedir.
11. Sıcak Para: Sıcak para, kısa vadeli kazanç amacıyla ülkeye giren yabancı sermayedir. Faiz oranı yüksek olan ülkelere hızlı giriş yapılabilir. Ancak kriz dönemlerinde aynı hızla çıkış yaparak ekonomik dalgalanma yaratabilir.
12. Doğrudan Yabancı Yatırım: Doğrudan yabancı yatırım, yabancı şirketlerin başka bir ülkede fabrika veya işletme kurmasıdır. Uzun vadeli yatırım türü olarak kabul edilir. İstihdam ve teknoloji transferi sağlayabilir.
13. Halka Arz: Halka arz, bir şirketin hisselerini ilk kez yatırımcılara sunmasıdır. Şirketler bu yöntemle finansman sağlayabilir. Son yıllarda halka arzlar yatırımcılar arasında oldukça popüler hale gelmiştir.
14. Lot: Lot, borsada işlem gören standart pay miktarını ifade eder. Türkiye’de genellikle 1 lot = 1 adet hisse anlamında kullanılır. Yatırımcılar işlemlerini lot üzerinden gerçekleştirir.
15. Tavan Fiyat: Tavan fiyat, bir hisse senedinin bir işlem gününde ulaşabileceği en yüksek fiyat seviyesidir. Yoğun alım olduğunda hisse tavan olabilir. Bu durum yatırımcı ilgisinin arttığını gösterebilir.
16. Taban Fiyat: Taban fiyat, bir hisse senedinin bir günde düşebileceği en düşük seviyedir. Yoğun satış baskısı olduğunda hisse taban olabilir. Taban serileri yatırımcılar için risk oluşturabilir.
17. Volatilite: Volatilite, fiyatların dalgalanma düzeyini ifade eder. Yüksek volatilite riskin arttığını gösterir. Kripto para piyasaları genellikle yüksek volatiliteye sahiptir.
18. Boğa Piyasası: Boğa piyasası, fiyatların genel olarak yükseldiği dönemdir. Yatırımcılar geleceğe dair iyimser beklentilere sahiptir. Bu dönemlerde işlem hacimleri genellikle artar.
19. Ayı Piyasası: Ayı piyasası, fiyatların uzun süreli düşüş gösterdiği dönemdir. Yatırımcı güveni azalabilir ve satış baskısı artabilir. Ekonomik belirsizlikler ayı piyasasına neden olabilir.
20. Manipülasyon: Manipülasyon, piyasaları yapay şekilde etkileme girişimidir. Yanıltıcı haber veya işlemlerle fiyatlar yönlendirilmeye çalışılabilir. Finansal piyasalarda yasa dışı kabul edilir.
21. Spekülasyon: Spekülasyon, gelecekteki fiyat değişimlerinden kazanç elde etmeye yönelik işlemlerdir. Spekülatörler risk alarak piyasada işlem yapar. Spekülasyon piyasalarda likidite sağlayabilir ancak aşırı olduğunda dalgalanmayı artırabilir.
22. Balon: Ekonomik balon, bir varlığın fiyatının gerçek değerinin çok üzerine çıkmasıdır. Balon patladığında fiyatlar hızla düşebilir. Tarihte teknoloji ve konut balonları önemli örneklerdir.
23. Resmi Enflasyon: Resmi enflasyon, devlet kurumları tarafından açıklanan fiyat artış oranıdır. Türkiye’de bu veriler Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanmaktadır. Maaş zamları ve ekonomik kararlar üzerinde etkili olabilir.
24. Çekirdek Enflasyon: Çekirdek enflasyon, gıda ve enerji gibi oynak kalemler hariç tutularak hesaplanan enflasyondur. Daha kalıcı fiyat eğilimlerini görmek için kullanılır. Merkez bankaları bu veriyi yakından izler.
25. Politika Faizi: Politika faizi, merkez bankasının ekonomiyi yönlendirmek amacıyla belirlediği temel faiz oranıdır. Faiz kararları kredi maliyetlerini etkiler. Finans piyasaları politika faizi açıklamalarına büyük önem verir.
26. Faiz Koridoru: Faiz koridoru, merkez bankasının uyguladığı alt ve üst faiz sınırlarını ifade eder. Likidite yönetiminde kullanılır. Para politikasının esnekliğini artırabilir.
27. Parasal Sıkışma: Parasal sıkışma, enflasyonu düşürmek için faiz artırılması ve piyasadaki para miktarının azaltılmasıdır. Tüketim ve yatırımlar yavaşlayabilir. Merkez bankaları genellikle yüksek enflasyon dönemlerinde bu politikayı uygular.
28. Parasal Genişleme: Parasal genişleme, ekonomiyi canlandırmak amacıyla piyasaya daha fazla para verilmesidir. Faizler düşebilir ve kredi kullanımı artabilir. Ekonomik durgunluk dönemlerinde tercih edilebilir.
29. Likidite Krizi: Likidite krizi, piyasada yeterli nakit bulunmaması durumudur. Bankalar veya şirketler ödeme yapmakta zorlanabilir. Finansal sistem açısından ciddi risk oluşturabilir.
30. Konkordato: Konkordato, borçlarını ödemekte zorlanan şirketlerin yasal koruma altında yeniden yapılandırılmasıdır. Amaç şirketin tamamen iflas etmesini önlemektir. Mahkeme kontrolünde yürütülür.

31. İflas: İflas, bir kişinin veya şirketin borçlarını ödeyememesi durumudur. Mahkeme kararıyla ilan edilir. İflas durumunda şirket faaliyetleri sona erebilir.
32. Vade: Vade, bir borcun veya yatırımın sona erme tarihidir. Krediler kısa, orta veya uzun vadeli olabilir. Vade süresi risk ve getiri üzerinde etkili olabilir.
33. Teminat: Teminat, borcun geri ödenmesini güvence altına almak için gösterilen varlıktır. Bankalar kredi verirken teminat isteyebilir. Ev veya araç teminat olarak kullanılabilir.
34. İpotek: İpotek, genellikle taşınmaz mallar üzerine konulan teminat hakkıdır. Konut kredilerinde sıkça kullanılır. Borç ödenmezse banka ipotekli mala el koyabilir.
35. Finansal Kaldıraç: Finansal kaldıraç, borç kullanarak yatırım yapma yöntemidir. Kâr artırabileceği gibi zararı da büyütebilir. Şirketlerin borç düzeyi bu açıdan önemlidir.
36. Net Kâr Marjı: Net kâr marjı, işletmenin satışlarından ne kadar kâr elde ettiğini gösteren orandır. Yüksek marj şirketin verimli çalıştığını gösterebilir. Finansal analizlerde sıkça kullanılır.
37. F/K Oranı: F/K oranı, hisse fiyatının şirketin hisse başına kârına bölünmesiyle hesaplanır. Şirket değerlemesinde önemli göstergelerden biridir. Çok yüksek oranlar aşırı fiyatlama işareti olabilir.
38. PD/DD Oranı: PD/DD oranı, şirketin piyasa değerinin özsermayesine oranıdır. Özellikle banka hisselerinde yaygın kullanılır. Şirketin piyasa tarafından nasıl değerlendirildiğini gösterir.
39. Hacim: Hacim, piyasada gerçekleşen işlem miktarını ifade eder. Yüksek hacim yatırımcı ilgisinin arttığını gösterebilir. Teknik analizde önemli göstergelerden biridir.
40. Teknik Analiz: Teknik analiz, geçmiş fiyat hareketlerine bakarak geleceği tahmin etmeye çalışan yöntemdir. Grafikler ve göstergeler kullanılır. Yatırımcılar alım-satım kararlarında teknik analizden yararlanabilir.
41. Temel Analiz: Temel analiz, şirketlerin finansal yapısını ve ekonomik verileri inceleyerek değerlendirme yapma yöntemidir. Gelir tablosu ve bilanço analiz edilir. Uzun vadeli yatırımcılar tarafından sıkça kullanılır.
42. Destek Seviyesi: Destek seviyesi, fiyatların düşerken tutunma eğilimi gösterdiği noktadır. Yatırımcılar bu seviyelerde alım yapabilir. Teknik analizde önemli kavramlardan biridir.
43. Direnç Seviyesi: Direnç seviyesi, fiyatların yükselirken zorlandığı noktadır. Satış baskısı genellikle bu seviyelerde artabilir. Direnç kırılırsa fiyat yükselişi hızlanabilir.
44. Stop-Loss: Stop-loss, zararı sınırlamak amacıyla verilen otomatik satış emridir. Yatırımcıların risk yönetimi yapmasına yardımcı olur. Ani piyasa düşüşlerinde önemli koruma sağlayabilir.
45. Arbitraj: Arbitraj, aynı varlığın farklı piyasalardaki fiyat farkından yararlanma işlemidir. Risksiz kazanç elde etmeyi amaçlar. Finansal piyasaların dengelenmesine katkı sağlar.
46. Hedge: Hedge, riskten korunma amacıyla yapılan finansal işlemidir. Döviz veya emtia riskine karşı kullanılabilir. Şirketler ve yatırımcılar olası zararları azaltmak için hedge yöntemlerine başvurur.
47. Güvenli Liman: Güvenli liman, kriz dönemlerinde yatırımcıların yöneldiği düşük riskli varlıklardır. Altın en bilinen güvenli liman örneklerinden biridir. Belirsizlik dönemlerinde talep artabilir.
48. Rating: Rating, ülkelerin veya şirketlerin kredi notunu ifade eder. Yüksek rating yatırımcı güvenini artırabilir. Kredi maliyetleri üzerinde etkili olabilir.
49. Finansal İstikrar: Finansal istikrar, finans sisteminin sağlıklı ve sürdürülebilir şekilde çalışmasıdır. Bankacılık sistemi ve piyasaların güven içinde işlemesi önemlidir. Finansal istikrar ekonomik büyüme için temel unsurlardan biridir.

### İşsizlik ile İlgili Temel Kavramlar

1. İşsizlik: İşsizlik, çalışmak istediği ve çalışabilecek durumda olduğu halde iş bulamayan kişilerin durumudur. Bir ekonomide işsizliğin artması ekonomik ve sosyal sorunlara yol açabilir. İşsizlik sadece gelir kaybı değil, aynı zamanda psikolojik ve toplumsal sorunlar da doğurabilir.
2. İşsiz: İşsiz kişi, çalışma isteği ve yeteneği olduğu halde iş bulamayan bireydir. İşsiz sayılabilmek için kişinin aktif olarak iş araması gerekir. İş aramayan kişiler çoğu zaman resmi işsiz kabul edilmez.

3. İşgücü: İşgücü, çalışanlar ile iş arayan işsizlerin toplamını ifade eder. Ekonomide üretime katkı sağlayabilecek insan kaynağını gösterir. İşgücü büyüklüğü ülkelerin ekonomik kapasitesi açısından önemlidir.
4. İşgücüne Katılım Oranı: İşgücüne katılım oranı, çalışabilir nüfus içinde işgücüne dahil olan kişilerin oranıdır. Bu oran ekonomiye aktif katılım düzeyini gösterir. Kadınların ve gençlerin işgücüne katılımı ekonomik gelişmişlik açısından önemlidir.
5. İşsizlik Oranı: İşsizlik oranı, işsizlerin toplam işgücüne oranıdır. Bir ülkenin ekonomik sağlığını gösteren önemli göstergelerden biridir. İşsizlik oranı yükseldiğinde ekonomik durgunluk sinyali oluşabilir.
6. Dar Tanımlı İşsizlik: Dar tanımlı işsizlik, yalnızca aktif olarak iş arayan işsizleri kapsayan ölçümdür. Resmi işsizlik verileri genellikle bu yöntemle hesaplanır. İş aramaktan vazgeçen kişiler bu hesaba dahil edilmez.
7. Geniş Tanımlı İşsizlik: Geniş tanımlı işsizlik, iş aramayı bırakmış veya eksik çalışan kişileri de kapsayan ölçümdür. Gerçek işsizlik düzeyini daha iyi yansıttığı düşünülür. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde önem kazanır.
8. Gizli İşsizlik: Gizli işsizlik, çalışan gibi görünen ancak üretime yeterli katkı sağlamayan kişilerin durumudur. Özellikle tarım sektöründe sık görülür. Örneğin bir işi üç kişi yapabilecekken on kişinin çalışması gizli işsizlik oluşturabilir.
9. Açık İşsizlik: Açık işsizlik, çalışmak isteyen kişilerin hiçbir işte çalışmaması durumudur. Bu kişiler doğrudan işsiz olarak kabul edilir. Ekonomik durgunluk dönemlerinde açık işsizlik artabilir.
10. Friksiyonel İşsizlik: Friksiyonel işsizlik, insanların iş değiştirirken geçici olarak işsiz kalmasıdır. Üniversite mezunlarının iş arama süreci buna örnek olabilir. Genellikle kısa süreli ve doğal kabul edilen işsizlik türüdür.
11. Yapısal İşsizlik: Yapısal işsizlik, ekonomideki değişimler nedeniyle bazı mesleklerin önemini kaybetmesi sonucu oluşur. Teknolojik gelişmeler bu tür işsizliği artırabilir. Örneğin otomasyon nedeniyle bazı fabrikalarda işçi ihtiyacı azalabilir.
12. Konjonktürel İşsizlik: Konjonktürel işsizlik, ekonomik durgunluk dönemlerinde ortaya çıkan işsizliktir. Talep azaldığında firmalar üretimi ve çalışan sayısını azaltabilir. Resesyon dönemlerinde bu tür işsizlik artar.
13. Mevsimsel İşsizlik: Mevsimsel işsizlik, yılın belirli dönemlerinde ortaya çıkan işsizlik türüdür. Tarım ve turizm sektörlerinde yaygındır. Örneğin yaz sezonu bitince turizm çalışanlarının işsiz kalması buna örnektir.
14. Teknolojik İşsizlik: Teknolojik işsizlik, makinelerin ve otomasyonun insan emeğinin yerini almasıyla oluşur. Yapay zekâ ve robot teknolojileri bazı meslekleri azaltabilir. Ancak yeni teknolojiler aynı zamanda yeni iş alanları da oluşturabilir.
15. Genç İşsizliği: Genç işsizliği, genç nüfusun iş bulamaması durumudur. Deneyim eksikliği ve eğitim sorunları bu durumu etkileyebilir. Birçok ülkede önemli ekonomik ve sosyal sorunlardan biridir.
16. Uzun Süreli İşsizlik: Uzun süreli işsizlik, kişilerin uzun zaman boyunca iş bulamaması durumudur. Bu kişiler zamanla mesleki becerilerini kaybedebilir. Uzun süreli işsizlik toplumsal dışlanmaya yol açabilir.
17. Eksik İstihdam: Eksik istihdam, kişilerin yeteneklerinin veya çalışma sürelerinin tam kullanılmaması durumudur. Örneğin tam zamanlı çalışmak isteyen birinin yarı zamanlı işte çalışması buna örnektir. Geniş tanımlı işsizliğin önemli parçalarından biridir.
18. Tam İstihdam: Tam istihdam, çalışmak isteyen herkesin iş bulabildiği durumdur. Ekonomide sıfır işsizlik anlamına gelmez çünkü geçici işsizlik her zaman olabilir. Sağlıklı ekonomiler tam istihdama yakın olmayı hedefler.
19. Doğal İşsizlik Oranı: Doğal işsizlik oranı, ekonomide tamamen ortadan kaldırılamayan işsizlik düzeyidir. Friksiyonel ve yapısal işsizlik bu kapsamda değerlendirilir. Ekonomik sistemin doğal sonucu olarak kabul edilir.
20. İstihdam: İstihdam, insanların gelir elde etmek amacıyla çalışmasıdır. Bir ekonomide istihdamın artması ekonomik büyümenin göstergesi olabilir. Yüksek istihdam toplum refahını olumlu etkiler.
21. Kayıt Dışı İstihdam: Kayıt dışı istihdam, resmi kayıtlara geçirilmeden yapılan çalışmadır. Bu durumda çalışanların sosyal güvence hakları sınırlı olabilir. Vergi kaybına da neden olabilir.
22. İşgücü Piyasası: İşgücü piyasası, işverenlerle çalışanların buluştuğu ekonomik alandır. Ücretler ve çalışma koşulları bu piyasada belirlenir. İşgücü piyasasındaki dengesizlikler işsizliği etkileyebilir.
23. Asgari Ücret: Asgari ücret, çalışanlara ödenebilecek en düşük yasal ücret düzeyidir. Devlet tarafından belirlenir ve çalışanları korumayı amaçlar. Asgari ücret artışları istihdam ve enflasyon üzerinde etkili olabilir.
24. Beyaz Yakalı İşsizlik: Beyaz yakalı işsizlik, üniversite mezunu veya ofis çalışanı kişilerin işsiz kalması durumudur. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde artabilir. Eğitimli işsizliğin önemli bir türüdür.
25. Mavi Yakalı İşsizlik: Mavi yakalı işsizlik, fiziksel emek gerektiren işlerde çalışan kişilerin işsiz kalmasıdır. Sanayi üretimindeki daralma bu durumu artırabilir. Fabrika kapanışları buna örnek olabilir.

26. Beyin Göçü: Beyin göçü, eğitilmiş ve nitelikli kişilerin başka ülkelere çalışmak için gitmesidir. İşsizlik ve düşük ücretler bu durumu tetikleyebilir. Uzun vadede ülkenin insan sermayesini azaltabilir.

27. İşsizlik Maaşı: İşsizlik maaşı, işini kaybeden kişilere belirli süre verilen maddi destektir. Amaç kişilerin geçici süreyle gelir kaybını azaltmaktır. Birçok ülkede sosyal güvenlik sistemi kapsamında uygulanır.

28. İşkur: Türkiye’de iş bulma ve istihdam hizmetlerini yürüten kurum Türkiye İş Kurumu olarak bilinmektedir. İş arayanlarla işverenleri buluşturur. Mesleki eğitim ve işsizlik maaşı hizmetleri de sunmaktadır.

29. Pasif İşgücü: Pasif işgücü, çalışabilecek durumda olduğu halde iş aramayan kişileri ifade eder. Umudunu kaybeden işsizler bu gruba dahil olabilir. Bu kişiler resmi işsizlik oranında her zaman görünmeyebilir.

30. İşsizlik Tuzağı: İşsizlik tuzağı, kişilerin çalışmak yerine sosyal yardımlarla geçinmeyi daha avantajlı görmesi durumudur. Bu durum işgücüne katılımı azaltabilir. Sosyal politika tartışmalarında sıkça ele alınır.

31. Phillips Eğrisi: Phillips Eğrisi, enflasyon ile işsizlik arasında ters yönlü ilişki olduğunu savunan ekonomik yaklaşımdır. Buna göre işsizlik azalırken enflasyon artabilir. Ancak her dönemde bu ilişki aynı şekilde çalışmayabilir.

32. Stagflasyon: Stagflasyon, yüksek işsizlik ile yüksek enflasyonun aynı anda yaşanmasıdır. Normalde enflasyon ile işsizliğin ters hareket etmesi beklenir. Bu nedenle ekonomi politikaları açısından zor bir durum oluşturur.

33. İstihdam Politikası: İstihdam politikası, devletin işsizliği azaltmak amacıyla uyguladığı program ve stratejilerdir. Eğitim destekleri ve teşvikler buna örnek olabilir. Amaç yeni iş alanları oluşturmaktır.

34. Aktif İşgücü Politikaları: Aktif işgücü politikaları, işsizlerin yeniden iş bulmasını kolaylaştıran uygulamalardır. Mesleki eğitim kursları buna örnek gösterilebilir. İşsizliğin uzun süreli hale gelmesini önlemeyi amaçlar.

35. Pasif İşgücü Politikaları: Pasif işgücü politikaları, işsiz kalan kişilere gelir desteği sağlamaya yönelik uygulamalardır. İşsizlik maaşı en yaygın örnektir. Bu politikalar sosyal koruma sağlamayı amaçlar.

## Ülkelerin Ekonomik ve Sosyal Gelişmişlik Düzeyini Ölçen Temel Gösterge ve Endeksler

1. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH / GDP): GSYH, bir ülkede belirli bir yılda üretilen tüm nihai mal ve hizmetlerin toplam parasal değeridir. İngilizce adı “Gross Domestic Product (GDP)” olarak geçer. Bir ülkenin ekonomik büyüklüğünü ölçmek için en yaygın kullanılan göstergedir. GSYH arttığında ekonomi büyüyor kabul edilir. Ancak tek başına toplum refahını tam olarak göstermez çünkü gelir dağılımı, eğitim ve yaşam kalitesi gibi unsurları içermez. Örnek: Petrol geliri yüksek olan bir ülkenin GSYH’si çok büyük olabilir ancak halkın eğitim veya sağlık seviyesi düşük olabilir. Bu nedenle yalnızca GDP kullanmak yeterli görülmez.

2. Kişi Başı GSYH (GDP Per Capita): Kişi başı GSYH, toplam GSYH’nin nüfusa bölünmesiyle hesaplanır. Ortalama bir vatandaşın ekonomik üretimden ne kadar pay aldığını göstermeye çalışır. Ülkelerin yaşam standardını karşılaştırmada sık kullanılır. Ancak bu gösterge de gelir eşitsizliğini tam olarak yansıtmaz. Çok zengin küçük bir kesim kişi başı geliri yüksek gösterebilir.

3. Satın Alma Gücü Paritesi (PPP): Satın alma gücü paritesi, ülkelerdeki fiyat farklılıklarını dikkate alarak gelir karşılaştırması yapar. Aynı miktardaki paranın farklı ülkelerde ne kadar mal ve hizmet alabildiğini ölçmeye çalışır. Bu nedenle yaşam standardını karşılaştırmada oldukça önemlidir. Örneğin 100 dolar ile bir ülkede çok fazla ürün alınabilirken başka bir ülkede daha az ürün alınabilir. PPP bu farkı düzeltmeye çalışır.

4. İnsani Gelişmişlik Endeksi (HDI): İnsani Gelişmişlik Endeksi, Birleşmiş Milletler tarafından geliştirilen önemli bir göstergedir. Sadece ekonomik büyüklüğü değil; eğitim, sağlık ve yaşam süresini de dikkate alır. Modern gelişmişlik ölçümlerinin en önemli göstergelerinden biridir.

HDI üç temel unsurdan oluşur:

- Yaşam beklentisi
- Eğitim düzeyi
- Kişi başına düşen gelir

Önemli Nokta: Bir ülkenin GDP’si yüksek olabilir ama HDI değeri düşük çıkabilir. Çünkü insan refahı yalnızca para ile ölçülmez.

5. Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (MPI): MPI, insanların yalnızca gelir açısından değil; eğitim, sağlık ve yaşam koşulları açısından da yoksulluk yaşayıp yaşamadığını ölçer. Bu nedenle klasik yoksulluk ölçümlerinden daha kapsamlıdır.

Örneğin bir aile gelir açısından yoksul görünmeyebilir ancak temiz suya veya eğitime erişimi olmayabilir. MPI bu eksiklikleri dikkate alır.

6. Gini Katsayısı: Gini katsayısı, gelir dağılımındaki eşitsizliği ölçer. Değer 0’a yaklaştıkça gelir dağılımı daha eşit kabul edilir. 1’e yaklaştıkça gelir eşitsizliği artar.

Örnek: Aynı GDP’ye sahip iki ülkeden birinde gelir herkes arasında eşit dağılırken diğerinde gelir sadece küçük bir grupta toplanabilir. Gini katsayısı bu farkı ortaya koyar.

7. Mutluluk Endeksi: Mutluluk Endeksi, insanların yaşam memnuniyetini ölçmeye çalışır. Gelir seviyesi yanında sosyal destek, özgürlük, güvenlik ve yaşam kalitesi gibi unsurlar dikkate alınır. Bazı ülkeler ekonomik olarak çok güçlü olmasa bile mutluluk sıralamasında üst sıralarda yer alabilir. Özellikle İskandinav ülkeleri bu konuda dikkat çeker.

8. Küresel Rekabetçilik Endeksi: Bu endeks ülkelerin ekonomik rekabet gücünü ölçer. Altyapı, eğitim, teknoloji, inovasyon ve kurumların etkinliği gibi birçok kriter dikkate alınır. Yüksek rekabet gücü olan ülkeler yatırım çekme konusunda daha avantajlı olabilir. Teknoloji ve verimlilik burada önemli rol oynar.

9. Ekonomik Özgürlük Endeksi: Ekonomik Özgürlük Endeksi, ülkelerdeki piyasa serbestliği düzeyini ölçer. Vergi sistemi, mülkiyet hakları, yatırım özgürlüğü ve devlet müdahalesi gibi kriterler değerlendirilir. Serbest piyasa ekonomisine daha yakın ülkeler genellikle daha yüksek puan alır. Ancak yüksek ekonomik özgürlük her zaman yüksek sosyal refah anlamına gelmeyebilir.

10. Yolsuzluk Algı Endeksi: Bu endeks kamu sektöründeki yolsuzluk algısını ölçer. Transparency International tarafından yayımlanmaktadır. Yüksek yolsuzluk yatırımcı güvenini azaltabilir. Ayrıca ekonomik büyüme ve toplumsal güven üzerinde olumsuz etki yaratabilir.

11. Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi: Bu endeks ekonomik büyümenin çevreye ve topluma zarar vermeden gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmeye çalışır. Karbon salınımı, enerji kullanımı ve sosyal refah gibi unsurlar dikkate alınır. Günümüzde yalnızca büyüme değil sürdürülebilir büyüme önem kazanmaktadır. Çevresel sorunlar nedeniyle bu tür göstergeler giderek daha fazla kullanılmaktadır.

12. Eğitim Endeksi: Eğitim Endeksi, ülkelerin eğitim seviyesini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Okullaşma oranı ve ortalama eğitim süresi gibi veriler kullanılır. Yüksek eğitim düzeyi ekonomik büyüme ve teknolojik gelişme açısından kritik öneme sahiptir. İnsan sermayesinin kalitesini göstermeye yardımcı olur.

13. Yaşam Kalitesi Endeksi: Yaşam Kalitesi Endeksi; güvenlik, sağlık, çevre, trafik, gelir düzeyi ve konut gibi faktörleri değerlendirir. İnsanların günlük yaşam şartlarını ölçmeye çalışır. Bazı şehirler ekonomik olarak güçlü olsa bile yaşam kalitesi açısından düşük puan alabilir. Özellikle trafik ve çevre sorunları bu durumu etkileyebilir.

14. Sosyal İlerleme Endeksi: Bu endeks, toplumların sosyal ihtiyaçları ne ölçüde karşıladığını analiz eder. Eğitim, sağlık, özgürlükler ve çevresel kalite gibi birçok unsur değerlendirilir. Ekonomik büyüklükten bağımsız olarak insanların yaşam standartlarını ölçmeye çalışır. Bu nedenle alternatif gelişmişlik göstergeleri arasında önemli yer tutar.

15. İnovasyon Endeksi: İnovasyon Endeksi, ülkelerin yenilik üretme kapasitesini ölçer. Patent sayısı, AR-GE harcamaları ve teknoloji üretimi gibi kriterler kullanılır. Yüksek inovasyon kapasitesi uzun vadeli ekonomik büyümenin önemli kaynaklarından biridir. Teknoloji üreten ülkeler genellikle daha rekabetçi hale gelir.

16. Çevresel Performans Endeksi: Bu endeks ülkelerin çevre koruma performansını değerlendirir. Hava kalitesi, karbon salınımı ve doğal kaynak yönetimi gibi kriterler dikkate alınır. İklim değişikliği nedeniyle çevresel göstergeler son yıllarda daha önemli hale gelmiştir. Sürdürülebilir kalkınma politikaları açısından yol gösterici olabilir.

17. Kırılgan Devletler Endeksi: Bu endeks ülkelerin siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan ne kadar kırılgan olduğunu ölçmeye çalışır. İç çatışmalar, ekonomik krizler ve göç hareketleri gibi unsurlar dikkate alınır. Düşük puan alan ülkeler daha istikrarlı kabul edilir. Yüksek kırılganlık yatırım ve yaşam koşulları üzerinde olumsuz etki yaratabilir.